

**“AHMET METİN VE ŞİRZAD” ROMANININ SULTAN II.
ABDÜLHAMİD’E TAKDİMİ ve BİR MARUZAT**

**The Presentation Of The Novel “Ahmet Metin Ve Şirzad” To Sultan
Abdülhamid II. And A Request**

Dr. Şahmurat ARIK*

ÖZET

Muallim Nâcî'nin genç denilebilecek bir yaşta vefat etmesi, kayın pederi Ahmet Midhat ve devrin padişahı Sultan Abdülhamid'i derinden sarsar. Abdülhamid, cenaze masraflarının kendi ödeneğinden karşılanmasını ve Naci'nin Sultan II. Mahmud'un türbesinin bulunduğu hazireye gömülmesini emreder. Osmanlı Sultanının bu ilgisi, Ahmet Midhat'ın kederini bir nebze olsun hafifletmiştir. Aradan bir müddet geçer ve Hâce-i Evvel, o zaman itibarıyla en son kaleme aldığı *Ahmet Metin ve Şirzad* romanını Abdülhamid'e takdim eder. Bu eser vesilesiyle de Muallim Nâcî'ye bir mezar taşı dikilmesine izin verilmesini, Sultan'dan istirham eder. Ahmet Midhat'ın bu maruzatı, sanatkârlara büyük kıymet veren Abdülhamid tarafından uygun görülür. Mezar taşının masrafları Padişah tarafından karşılanır ve Muallim Nâcî'nin bugünkü mezar taşı dikilir.

Anahtar Kelimeler: II. Abdülhamid, Ahmet Midhat, Ahmet Metin ve Şirzad, Roman, Mezar taşı

ABSTRACT

The death of Muallim Naci at a relatively young age affects his father –in- law Ahmet Midhat and the sultan of that period Abdülhamid deeply. Abdülhamid communds that the ewpenses for the funeral will be afforded by his own fund and Muallim Naci will be buried into the enclosed graveyard where Sultan Mahmud II. is also buried. Ottoman Sultan's interest alleviates the misery of Ahmet Midhat to some extend. After a while, Hace-i evvel presents his latest novel “*Ahmet Metin ve Şirzad*” to Abdülhamid. And then, he asks the Sultan to let him erect a gravestone onto the grave of Muallim Naci. Ahmet Midhat's request is accepted by Abdülhamid, who assign great importance to artists, the expenses on the gravestone is afforded by Abdülhamid and existing gravestone of Muallim Naci is erected.

Key Words: Abdülhamid II, Ahmet Midhat, *Ahmet Metin ve Şirzad*, Novel, gravestone

---

* Zonguldak Karaelmas Üniv., Fen-Edebiyat Fak., Türk Dili ve Edebiyatı Böl., Öğretim Üyesi.

Ahmet Midhat Efendinin en hacimli romanları arasında yer alan *Ahmet Metin ve Şirzad*'ın II. Abdülhamid'e takdimi ve böyle bir eser karşılığında devrin padişahından beklenen "inayet", neticeleriyle birlikte, Sultan Abdülhamid ve Ahmet Midhat Efendinin kadirşinaslığına güzel bir örnek teşkil ediyor. "*Gazi Ertuğrul Beg*" manzumesiyle "Tarih-nüvis-i Selâtin-i Âl-i Osman" unvanını kazanan Muallim Nâcî'nin vefatı, kayın pederi Ahmet Midhat ve devrin padişahı Sultan Abdülhamid'i acı ve üzüntü ortak paydasında bir araya getirir. Abdülhamid, cenaze masraflarının hazine-i hassadan karşılanması ve merhumun Sultan II. Mahmud'un türbesinin bulunduğu hazireye gömülmesini emreder.¹ Osmanlı Sultanının bu ilgisi, Ahmet Midhat'ın kederini bir nebze olsun hafifletmiştir. Nâcî'nin vefatının üzerinden bir müddet geçer ve Hâce-i Evvel, o zaman itibarıyla en son kaleme aldığı *Ahmet Metin ve Şirzad*² romanını Abdülhamid'e takdimle Türk hakanından küçük bir istekte bulunur. Bu incelemede, öncelikle söz konusu roman üzerinde kısaca durulacak; ardından da Ahmet Midhat'ın bugüne kadar bilinmeyen bu maruzatı ve sonrasında cereyan eden hadiseler irdelenecektir.

Ahmet Metin ve Şirzad romanı, Ahmet Midhat'ın birçok eseri gibi, önce *Tercüman-ı Hakikat*'te tefrika edilmiş; daha sonra da aynı dizgiyle kitap olarak yayımlanmıştır. Eserin iç kapağında "Hakayık-ı Tarihiyye Üzerine Müesses Roman" kaydı; bunu takip eden sayfada da "İfadecik" başlığını taşıyan kısa bir ön söz vardır. Ahmet Midhat, bu mukaddimede eserdeki kahraman ve olayların hayalî; tarihî ve coğrafi bilgilerin ise, gerçek olduğunu belirtir. Ardından romanın telifi sırasında Jules Verne ile Alexandre Dumas'dan istifade ettiğini; ayrıca, faydalı olacağı ümidiyle romanda haritalara, fen ve sanayiye ait bazı şekil ve plânlara da yer vereceğini açıklar. Ancak, ön sözde vaat edilmesine rağmen eserde herhangi bir haritaya rastlanmaz. Bununla birlikte I. ve II. bölümde, romanın başkahramanı kahramanı Ahmet Metin tarafından tasarlanan ve Ayvansaray'da inşa edilen yatın taslak, plân ve projesini gösteren resimler yer alır.³

İhtiva ettiği resim ve projelerle resimli roman hüviyetine yaklaşan *Ahmet Metin ve Şirzad*; "Yeni Hasan Mellâh", "Yeni Meliketü'l Bahr", "Bir Eski Aşına", "Madame Çokogano", "Safha-i Tarihe Bir Nazar", "Pire'den Otranto'ya", "Roman İçinde Roman", Sicilya'da Şirzâd", "Eski Robenson" ve

¹ Muallim Nâcî'nin "Tarih-nüvis-i Selâtin-i Âl-i Osman" olması ve cenaze merasimiyle ilgili daha geniş bilgi için bkz., Celâl Tarakçı, *Muallim Nâcî Efendi -Hayatı ve Eserlerinin Tedkiki-*, Samsun, 1994, s. 148-151

² Ahmet Midhat Efendi, *Ahmet Metin ve Şirzad*, İstanbul, 1309, 727 s.

³ Plân ve projeler için bkz., A.g.e., s. 13-85

“Netâyic” başlıklarını taşıyan on bölümden oluşur. Eserin ana yapısını belirleyen bu kısımlara romanın nihayetinde bir de “Hâtıme” ilâve edilmiştir.

Ahmet Midhat, konu edindiğimiz romanda Ahmet Metin adlı Türk gencini, Selçuklu devrinde yaşamış Şirzad adlı bir Türk asilzadesinin izlerini aramak üzere Sicilya’ya gönderir. Ahmet Metin, İtalyanca yazılmış *Şirzad* isimli bir roman okur. Eser, iki yüz elli yıl önce basılmış; romanda anlatılan olaylar ise, yedi yüz-sekiz yüz yıl önce yaşanmıştır. Şirzad, denizcilik bilgisini arttırmak üzere Sicilya’ya gitmiş, orada birçok Avrupalıyla tanışmış ve başından pekçok hadiseler geçmiştir. Ahmet Metin, okuduğu bu romandan çok etkilenir. Ancak, eserde Şirzad’la ilgili her şeyin anlatılmadığını düşünerek, bu kahramanın yaşadığı yerleri görmek ve başından geçenleri tespit etmek ister. Neticede, kararını verir. Sicilya’ya giderek, Şirzad’ın şahsında Türk-İslâm kültürünün izlerini ortaya çıkaracak ve elde ettiği bilgileri tarih sayfalarına geçirecektir. Bu amaç doğrultusunda ilk iş olarak bir yelkenli projesi çizer. Meliketü’l-Bahr ismini verdiği bu yelkenli, Ayvansaray’da Türk sanatkarlarınca inşa edilir. Nihayetinde tüm hazırlıklar tamamlanır ve İzmit’ten Sicilya’ya doğru yelken açılır.

Yolculuk sırasında pek çok zorlukla karşılaşan Ahmet Metin; cesareti, ileri görüşlülüğü, geniş bilgi ve tecrübesiyle bunların üstesinden gelmeyi başarır. Pire Limanı’nda Neofari adlı bir kadınla tanışır. Neofari’nin seyahat ettiği vapur, deniz haydutlarınca yağmalanıp yakılmıştır. Genç kadın, Ahmet Metin’le hemhâl olduktan sonra onun bilgi, tecrübe ve karakterine hayran olur. Eğer kabul ederse onunla birlikte seyahat etmek istediğini söyler. Sonuç olarak bu arzu kabul görür. Böylece Ahmet Metin, Neofari ve genç kadının eşim diye tanıttığı Nikoloso üçlüsü, mürettebatla birlikte Sicilya’ya doğru yola koyulur. Ahmet Metin ile Neofari, seyahat boyunca tarih, coğrafya ve güzel sanatlar üzerine sohbet eder. Bu çerçevede yapılan uzun konuşmalar, Türk gencinin bilgi ve görgüsünün ne derece ileri olduğunu ispatlar. Deniz seyahatinin sona ermesi ve başta Palermo ve Monreal olmak üzere Sicilya şehirlerinin gezilmeye başlanması, Türk-İslâm tarihinde gizli kalmış pek çok hadise ve kültürel mirasın Ahmet Metin tarafından ortaya çıkarılmasıyla nihayet bulur.

Yukarıdaki satırları kısaca toplamak icap ederse, Ahmet Midhat, Ahmet Metin’in İzmit’ten Sicilya’ya uzanan otuz günlük deniz seyahati boyunca ve Sicilya’da yaşadıklarıyla ideal bir Türk gencini karakterize etmeye çalışır. Bu kahraman, tarihten coğrafyaya, güzel sanatlardan denizcilik bilgisine varıncaya kadar hemen her sahada bilgi ve birikime sahiptir. Romanda en ilgi çekici nokta ise, Türk tarihinde Osmanlı öncesi dönemlere atıflar yapılmasıdır. Ahmet Midhat, başkahramanı Ahmet Metin vasıtasıyla, Türk tarihinin çok eski devirlere

dayandığını, Osmanlı İmparatorluğu'ndan evvel de Türklerin büyük devletler kurduğunu okuyucularına nakleder.

Çalışmanın girişini oluşturan yukarıdaki özet, romanın mahiyetini ana hatlarıyla ortaya koymaktadır. Bu malûmatı, Abdülhamid'e takdimi hususunda, müellifin *Ahmet Metin ve Şirzad* romanını tercih gerekçesi takip edecektir. Tahmin edileceği üzere, İmparatorluk tahtında oturan ve aynı zamanda tüm dünya Müslümanlarının halifesi olan bir zata sıradan bir eserin sunulamayacağı ortadadır. Bunun şuurunda olan Ahmet Midhat, neşrettiği onca eser arasından *Ahmet Metin ve Şirzad*'ı tercih eder. Bu tercihle birlikte tabii olarak, akla evvelâ "Neden *Ahmet Metin ve Şirzad*?" suali ve tahminî cevaplar üşüşüyor. Sual sormak cevabın yarısıdır, fehvasınca bu sorunun ardından zihne şu cevaplar geliyor. En başta, söz konusu romanın yeni kaleme alınmış olmasının bu seçimde rol oynaması elbette mümkün. Zira beş-on yıl önce piyasaya sürülmüş, "yüzü eskimiş" bir romanın padişaha takdim edilemeyeceği malûmdur. İkinci bir sebep, eserde "Selçukluluk" ve "Osmanlılık", daha doğru bir ifadeyle de "Türklük" üzerine vurgu yapılması, pekâlâ olabilir. Osmanlı coğrafyasında yaşayan gayrimüslimlerin isyan bayrağı açtığı günlerde, saray ve çevresinin eğilimlerini de göz önüne alarak "Türk" unsurunu öne çıkarmak oldukça anlamlı görünüyor. Ahmet Midhat, bu noktayı, padişaha sunduğu maruzatta bizzat kendisi ifade eder. Romanda dikkat çeken bir başka husus, eserde yeni yetişen nesiller için örnek bir Türk gencinin çizilmiş olmasıdır. Bu roman vasıtasıyla yeni yetişen nesillere bir model sunulur. Bu hususiyet; kurum düzeyinde dağılmanın eşiğine gelen bir imparatorluğu ve yozlaşmanın karabasanları içinde ne yapacağını bilemeyen bir toplumu, yeniden inşa etmenin yollarını arayan bir hükümdar için göz ardı edilemeyecek noktalar olsa gerek. Yine, Batı'dan getirttiği yeni baskı aletleriyle resimli gazete, dergi ve kitapların neşrine destek olan⁴ Abdülhamid için, sayfaları arasında gemi plân ve projelerine de yer veren *Ahmet Metin ve Şirzad* romanı, ilgi çekebilecek bir hüviyet taşıyor. Bütün bunlara ilâve olarak, eserin başkahramanlarından Ahmet Metin ve Neofari birlikteliğinde, eserin kurgusunu şekillendiren polisiye olayların da bu tercihte pay sahibi olma ihtimali vardır. Bu çerçevede, Sultan II. Abdülhamid'in polisiye romanlara ve seyahatnamelere ne derece ilgi duyduğu ortadadır.⁵ Bu tür eserlerle ilgilenen padişah için, eserin kurgusu bir cinayetin aydınlatılmasını içeren bölümleriyle ilginç bir görünüm kazanır. Ahmet Midhat'ın söz konusu romanı tercih etmesi adına yapılan bu tahminlere başka ihtimalleri de eklemek pekâlâ mümkündür.

⁴ Bu konuda daha geniş bilgi için bkz., Ahmed İhsan Tokgöz, *Matbuat Hatıralarım*, Haz. Alpay Kabacalı, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993, s. 51-65, 103

⁵ Ayşe Osmanoğlu, *Babam Sultan Abdülhamid -Hatıralarım-*, İstanbul, 1986, s. 24

*Ahmet Metin ve Şirzad'*ın intihabı bahsinden sonra sözü, bu romanın Sultan Abdülhamid'e takdimi ve bu vesileyle Padişah'tan beklenen inayete getirmek yerinde olacaktır. En başta da belirtildiği gibi Sultan II. Abdülhamid, Muallim Nâcî'nin vefatına üzülmüş ve merhumun II. Mahmud türbesinin bulunduğu hazireye gömülmesini ferman buyurarak, cenaze masraflarının kendi özel harcamalarından karşılanmasını emretmiştir. Osmanlı Devleti'nde kaptan-ı derya, sadrazam ve harbiye nazırı gibi en yüksek mevkilerde görev yapmış kimselerin gömüldüğü bir hazireye, Muallim Nâcî'nin defnedilmesi, ailesi için teselli kaynağı olmuştur şüphesiz. Abdülhamid'in bugün itibarıyla pek de alışık olunmayan bu davranışı, söz konusu lütufla sınırlı kalmaz. Buna ilâve olarak, Nâcî'nin ailesine bir telgraf çekerek teessürlerini bildirir ve yaverini de göndererek Ahmet Midhat ile yakınlarına baş sağlığı diler. Tabîi olarak Ahmet Midhat, bu ilgiye müteşekkîr kalır. Cenaze'ye gösterilen alâkadan ötürü *Tercüman-ı Hakikat*'te teşekkür makamında bir bend neşreder.⁶ Ayrıca, kalbinde padişaha duyduğu minnettarlığı, kâğıda da dökmeyi ihmal etmez. Hadiseden bir gün sonra şükran duygularını ifade eden bir mektup kaleme alır ve saraya takdim eder. Dua, saygı, ve minnet ifade eden bu mektup, bugünkü harflerle şöyledir:

“Cenâb-ı Rabbü Lâyezeli velî-ni'met bî-minnet-i a'zamımız pâdişâhımız efendimiz hazretlerini ilâ-âhiri'd-devrân erike-nişân şevket ve iclâl ve kemâl-i sıhhat ve âfiyet ve fart-ı sürûr ve sa'âdet ile muvaffaku'l-âmâl buyursun âmîn. Hilâfet-meâb meâlî-nisâb efendimiz hazretlerinin en sâdık memlûklerinden olan dâmâd-ı bendegî Muallim Nâcî'nin intifâ-yı şib'a-i hayâtıyla cihân-pîş-i çeşmimizde bir zulmet-âbâd hâlini iktisâb eylemiş olduğu sırada gerek telgraf ile ve gerek yâverân-ı hazret-i şehyârîlerinden biri vâsıtasıyla merhameten râyegân buyurulan âsâr-ı iltifât-ı a'le'd-derecât-ı şehinşâhîleri fecî'a-i vâkı'adan mütevellid kâffe-i teessürât-ı nâcizânemizi da'avât-ı hayriye-i cenâb-ı tâcidârîlerinin her nefeste tekrârı hissiyât-ı tazarru'iyyesine kalb etmiş ve hâl-i hayâtında müstağrak-ı envâ'-ı avâtıf-ı mülûkâneleri olan merhûmun vefâtıyla beraber yine hakkında bî-dirîğ buyuruna âsâr-ı inâyât-ı erbâb-ı dâmen ve ma'rifetin tâ âhirete kadar himâyet-i celîle-i şehinşâhîlerine mazhariyetini ve bu hâl-i alâkadar ve şân-ı azamet-nişân-ı fârukânelerinin derecesini müsbit ve perverde-i nân u ni'met-i hazret-i velîni'met-i bî-minnet olan kâffe-i efrâd-ı âile-i hakîrânemce ile'l-ebed zeyb-i

⁶ Tarakçı, *Muallim Nâcî Efendi –Hayatı ve Eserlerinin Tedkiki-*, s. 154

*hâtıra olacak bir iltifât-ı mekârim-âyât-ı alü'lâl bulunmakla
ve abd-i der-muhrîzeleri hakkında inâyeten şeref-sudûr
buyurulan vesâyâ-yı mülûkâne ve hakîmâne mahzar-ı eser-i
ilhâm buyuruldukda kâtibe-i ahvâlde emr u fermân ve lütf u
inâyet ve ihsân pâdişâh-ı fârukcâh efendimiz
hazretlerindedir.”⁷*

Abd-i memlûkleri

Yukarıdaki satırlardan anlaşılacağı üzere Ahmet Midhat, acı kaybına karşılık Abdülhamid'in yakın ilgisiyle müteselli olmuştur. Nâcî'ye yüksek makamlarda görev yapmış devlet erkanı gibi değer atfedilmesi ve onların gömüldüğü hazireye defnedilmiş olması, ailesi için memnuniyet verici bir vakıa olur. Muallim Nâcî'nin “Tarih-nüvis-i Selâtin-i Âl-i Osman” olması, doğal olarak bu ilgide pay sahibidir. Bu sıfatın ne derece önem arz ettiğini; yahut da bir sanatkâr olarak Nâcî'nin Abdülhamid yanında nasıl bir kıymete sahip olduğunu, Meşihat Dairesi'nden padişaha takdim edilen bir maruzatta daha açık bir şekilde görebiliyoruz. Osmanlı Sultanına, Meşihat Müsteşarı tarafından Muallim Nâcî'nin terekesinin nasıl ve kim tarafından yazılacağı sorulmaktadır:

*“Yâ Râb budur senden dâim niyâzım
Âfiyetde dâim ola şevketlü pâdişâhım*

Şevketlü Efendim Hazretleri

*Ahmed Midhat Efendi'nin dâmâdı olup geçende
vefât eden Mu'allim Nâcî Efendi'nin terekesi yazılmak için
mürâca'at olduğu kassâm efendi ifâdesiyle istîzân-ı
mu'âmele etmekle bu bâbda ne vechile hareket olunması
hakkında emr u fermân-ı şâhâneleri olur ise o vechile hareket
olunacağı ma'rûzdur.”⁸ Fî 19 Şevvâl sene 310 (06/05/1893)*

Ed-dâ'î

Müsteşâr-ı Meşihat

Bu yazışmalar, Osmanlı tarihini yazan bir tarih-nüvis verilen kıymeti bütün çıplaklığıyla ortaya koymaktadır. Hâliyle bütün bunlar Nâcî'nin ailesi için önemli manalar ifade etmektedir. Vefat hadisesinin üzerinden yaklaşık bir yıl geçer, acılar birazcık da olsa küllenmiştir. Daha önce inayet buyrulan defin

⁷ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Y..PRK.AZJ., 26/N/1310 (13/04/1893), 23/128

⁸ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Y..PRK.MŞ., 19/L/1310 (06/05/1893), 4/54

meselesi, Ahmet Midhat tarafından bir roman vesilesiyle tekrar gündeme getirilir. Müellif, en son kaleme aldığı *Ahmet Metin ve Şirzad* romanını, güzel bir cilt ve yıldızlarla saraya takdim edilebilecek bir ameliyeden geçirir.⁹ Kitabın saray kütüphanesine yaraşabilecek bir hüviyet kazanmasıyla da Mabeyn-i Hümayûn'a müracaat eder. Tabii olarak eserle birlikte bir maruzatı da vardır. Ahmet Midhat, kaleme aldığı maruzatta *Ahmet Metin ve Şirzad* adlı eserinde Osmanlılık yanında Selçukluluk gibi Türk unsuruna ehemmiyet vererek Türklük şuurunu işlediğini belirttikten sonra bu romanını vesile kılarak, Padişahın yüksek bir makam veya maddî bir ihtiyacının giderilmesini dilemek yerine, Muallim Nâcî'nin mezar taşının dikilmesine izin verilmesini ister. Öyle ya, bir iki vesileyle ifade ettiğimiz gibi, kaptan-ı derya, harbiye nazırı veya sadrazamların yanında gömülü bir şaire mezar taşı yaptırmak, elbette yine devletin izniyle mümkün olabilecektir. Ahmet Midhat'ın söz konusu müracaatı, bugünkü harflerle aşağıdaki gibidir:

“Mâbeyn-i Hümayûn Cenâb-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Celîlesine Ma'rûz-ı bende-i kemîneleridir ki

Selçukluluk ve Osmanlılık unvanlarıyla Asya'nın müntehâ-yı şarkisine Afrika'nın müntehâ-yı garbına kadar cihanı şan ve şerefiyle doldurmuş olan “Türk” kavmi necibinin fezâil-i celîle-i İslâmiye ile imtizâc eden ulüvv-i ahlâkı üzerine bil-ibtinâ âcizâne kaleme almış olduğum büyük roman kütübhane-i hümayûn-ı cenâb-ı hilâfetpenâhiye vaz'a lâyük görölür ise masrûfu himem-i celîle-i dâver-i eşhamileri buyurulmak niyazıyla -zât-ı sûtûde-sifât-ı devletleri için olan nüsha ile beraber-takdime cesaret edilmiştir. Bu roman Avrupa âlem-i edebiyatınca dahi mahzar-ı takdir olmuş ve nâm-ı nâçizâneme gazetelerde bendler yazılmış bulunmasını kendimce değil mücerred cümlemizin muallim-i hakikisi olan zât-ı hikmet-simât-ı cenâb-ı şehriyârînin cümle-i âsâr-ı terakkiyât-ı hümayûnlarından bulunmak hayşiyyetiyle medâr-ı mübâhat addeylerim.

Nâcî merhumun kabri üzerine bir taş vaz'ı familya halkınca arzu edilerek bu bâbda müsâ'ade-i celîle-i cenâb-ı şehriyârînin istihsâli hususunda dahi inâyet-i

⁹ Romanın bu nüshası, İstanbul Üniversitesi Rektörlük Kütüphanesinde 78216 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır.

*kerîme-i âsafâneleri rica olunur. Her hâlde emr ü fermân
hazret-i veliyyü'l-emrindir.*"¹⁰

12 Mayıs 1310

Ahmet Midhat Bey

Bahsi geçen maruzat, ilgili mercilerce Abdülhamid'e sunulur. Osmanlı Sultanı, Ahmet Midhat'ın bu isteğini boş çevirmez ve söz konusu müracaat aile bireylerini memnun edecek bir şekilde sonuçlanır. Merhumun kabrine taş dikilmesine izin verilir. Üstelik dikilecek mezar taşının masrafları da yine II. Abdülhamid'in özel harcamalarına ayrılan bütçeden karşılanacaktır. Bu karar üzerine, Ahmet Midhat'ın Başkitabet Dairesine takdim ettiği maruzat üzerine şu satırlar düşülür: "*Müteveffa mûmâ-ileyhin kabri üzerine bir taş vaz'ı hazine-i hassaya tebliğ olunmuştur.*" 3 Zilhicce 1311(07/06/1894) -Mühür-

Hulâsa, Ahmet Midhat'ın isteği ve Padişahın izniyle Muallim Nâcî'nin kabri, virane olmaktan kurtulur. Mezar taşına merhumun vaktiyle kaleme aldığı şu beyit hakk edilir: "*Hak-perestim arz-ı ihlâs ettiğim dergâh bir/ Bir nefes tevhidden ayrılmadım Allah bir*"

Yine bu satırların arkasından şâhideye şu ibare kaydedilir: "*Tarih-nüvis-i selâtin-i Âl-i Osman Muallim Nâcî Efendi Hazretlerinin ârâmgâh-ı manevîsidir*" *Vilâdeti, 1265-İrtihali, 1310*"

Netice olarak, Muallim Nâcî'nin ölümüyle vukua gelen yukarıdaki hadiseler, sebep ve sonuçlarıyla birlikte devrin sultanı, sanatkâr ve halk arasındaki ilişkiler çerçevesinde, hem kadirşinaslığa; hem de sanatçı ve sanat eserine verilen kıymeti göstermesi açısından kültür tarihimizde önemli bir yere sahiptir.

KAYNAKLAR

TARAKÇI, Celâl, *Muallim Nâcî Efendi –Hayatı ve Eserlerinin Tedkiki*, Samsun, 1994,

Ahmet Midhat Efendi, *Ahmet Metin ve Şirzad*, İstanbul, 1309

TOKGÖZ, Ahmet İhsan, *Matbuat Hatıralarım*, (Haz. Alpay Kabacalı), İstanbul, 1993.

OSMANOĞLU, Ayşe, *Babam Sultan Abdülhamid –Hatıralarım-*, İstanbul, 1986

BOA, Y..PRK.AZJ., 23/128.

BOA, Y..PRK.MŞ., 4/54.

BOA, Y.MVT., 96/98.

¹⁰ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Y.MTV., 28/ZA/1311 (03/06/1894), 96/98

Resim 1: Muallim Nâcî Efendinin Mezarı